

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNİVERSİTETİ

HASVET BAYTARLIQ TƏBABƏTİ FAKÜLTƏSİ
BAYTARLIQ TƏBABƏTİ DEPARTAMENTİ

SİLLABUS

Heyvanların mamalıq və ginekologiyası 1

VET 473 | 4 AKTS

2026-cı tədris ilinin payız semestri

Müəllim: a.ü.f.d. Abbasov Ramin

Razılaşdırılmışdır: Departament müdiri – b.ü.f.d. S.C. Məmmədova

1. Ümumi məlumat

Fənnin adı, kodu və kreditləri	VET 473 – Heyvanların mamalıq və ginekologiyası 1, 4 AKTS
Departament	Baytarlıq Təbabəti
Proqram	Bakalavr (Baytarlıq təbabəti)
Tədris semestri	2026-cı tədris ilinin payız semestri
Fənni tədris edən müəllim	a.ü.f.d. Abbasov Ramin
E-mail	abbasli_amin@inbox.ru
Telefon	(+994 77) 299 22 12; (+994 55) 477 00 39
Mühazirə otağı / Cədvəl	Nizami rayonu, C. Naxçıvanski küçəsi 72
Məsləhət saatları	Tələbələrle razılaşdırılan vaxtlarda (əvvəlcədən e-mail və ya sistem vasitəsilə razılaşma tələb olunur)
Prerekvizitlər	Anatomiya və fiziologiya, histologiya və embriologiya, patoloji fiziologiya
Tədris dili	Azərbaycan dili
Fənnin növü	Məcburi

2. Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat

Əsas dərsliklər:

1. Nəsimov F.N., Verdiyeva L.E. – Baytarlıq mamalıq. Bakı: Elm və təhsil, 2023.
2. Əhmədov Ə.Q., İsgəndərov T.B. – Baytarlıq mamalıq, ginekologiyası, kənd təsərrüfatı heyvanlarının süni mayalandırılması və rüşeymin transplantasiyası. Gəncə: ADAU, 2010.
3. Nəsimov F.N., Əhmədov Ə.Q., Verdiyeva L.E. – Kənd təsərrüfatı heyvanlarında süni mayalanmanın texnologiyası və təşkili. Bakı: Elm və təhsil, 2014.
4. Полянец Н.И. – Ветеринарное акушерство, гинекология и биотехника размножения. Санкт-Петербург: Лань, 2015.
5. Акушерство, гинекология и биотехника репродукции животных / под ред. Г.П. Дюльгера. 10-е изд. Санкт-Петербург: Лань, 2020.

Əlavə ədəbiyyat:

1. Криштофорова Б.В., Саенко Н.В. – Провизорные органы и жизнеспособность новорожденных животных. Санкт-Петербург: Лань, 2018.
2. Авдеев В.С., Федотов С.В. – Ветеринарная андрология. Санкт-Петербург: Лань, 2019.
3. Дюльгер Г.П. – Физиология и биотехника размножения животных. Курс лекций. Санкт-Петербург: Лань, 2018.
4. Abbasov S., Mehdiyev M. və digərləri – Heyvandarlıq (dərslik). Gəncə, 2011.

Online vəsaitlər və köməkçi mənbələr:

- Anatomy and Physiology for Veterinary Technicians and Nurses: A Clinical Approach
- Anatomy of the Dog (Budras et al.), 5th Edition

- Seçilmiş klinik video materiallar (YouTube: doğuş yardımı, süni mayalanma texnikası – dərstdə göstəriləcək)

3. Kursun təsviri

Fənn ümumi nəzəri və praktiki xüsusi fənlərin (normal anatomiya və fiziologiya, histologiya və embriologiya, patoloji fiziologiya, yemləmə, zoogigiyena) məlumatlarına əsaslanır. Baytar mütəxəssisinin mamalıq xəstəliklərinin profilaktikası, heyvan tələfatının qarşısının alınması, yüksək sanitar və müalicə mədəniyyətinin tətbiqi, məhsuldarlığın artırılması və fermer təsərrüfatlarının iqtisadi dayanıqlığının təmin edilməsi üçün zəruri bilik və bacarıqları formalaşdırır. Fənn heyvanların reproduktiv sisteminin fiziologiyası və patologiyası, doğuş prosesi, doğuşdan sonrakı dövr, ginekoloji xəstəliklər, qısırlıq, süni mayalanma və reproduktiv biotexnologiyalar üzrə klinik yönümlü bilikləri əhatə edir.

4. Kursun məqsədləri

Ümumi məqsəd:

Tələbələrə heyvanların reproduktiv fiziologiyası, mamalıq, ginekologiya, doğuş və doğuş patologiyaları, doğuşdan sonrakı dövr, qısırlığın profilaktikası, süni mayalanma və reproduktiv biotexnologiyalar üzrə baytar həkimi üçün zəruri nəzəri bilik və praktik klinik bacarıqları vermək.

Xüsusi məqsədlər:

- Heyvanlarda mayalanma, döllənmə, boğazlıq, doğum və doğumdan sonrakı dövrdə reproduktiv orqanlarda baş verən fizioloji və patoloji dəyişiklikləri izah etmək;
- Doğuş aktının mexanizmini, mamalıq yardımını və yenidoğulanlara ilkin yardımını tətbiq etmək;
- Doğum patologiyalarını və doğuşdan sonrakı ağırlaşmaları klinik olaraq qiymətləndirmək və müalicə strategiyası seçmək;
- Ginekoloji xəstəlikləri və qısırlığın səbəblərini təsnif etmək, diaqnostik və profilaktik yanaşmaları əsaslandırmaq;
- Süni mayalanma texnikasını, spermanın alınması və qiymətləndirilməsini praktikada tətbiq etmək;
- Reproaktiv biotexnologiyalar (rüşeym transplantasiyası və s.) haqqında bilikləri klinik kontekstdə tətbiq etmək.

5. Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri

Kursun sonunda tələbə:

1. Müxtəlif növ heyvanların dişilərində boğazlığın müddətini və klinik əlamətlərini müəyyən edir.
2. Doğuma hazırlıq texnikasını, mamalıq yardımını və yenidoğulanların ilkin qəbulunu tətbiq edir.
3. Doğum patologiyalarını və doğuşdan sonrakı dövrdə yaranan ağırlaşmaları fərqləndirir və klinik qiymətləndirmə aparır.
4. Süd vəzinin xəstəlikləri (xüsusilə mastit) zamanı blokada və yelindaxili dərman tətbiqi texnikasını izah edir və tətbiq prinsiplərini əsaslandırır.
5. Törədicilərdən süni vagina vasitəsilə spermanın alınmasını və spermanın keyfiyyətinin qiymətləndirilməsini təsvir edir.
6. İnek, qoyun, donuz və digər növ heyvanların süni mayalandırılması texnikasını fərqləndirir və tətbiq mərhələlərini izah edir.
7. Dişilərin cinsiyyət orqanlarının xəstəlikləri zamanı novokain, hormonal, prostaqlandin və digər terapiya metodlarını seçir və əsaslandırır.
8. Qısırlığın əsas səbəblərini təsnif edir, müalicə və profilaktika strategiyasını klinik vəziyyətə uyğun tərtib edir.
9. Abortların təsnifatını aparır və ciftin ləngiməsi hallarında klinik yanaşmanı müəyyənləşdirir.

6. Tədris metodları

Fənnin klinik-praktik xarakterinə uyğun olaraq aşağıdakı metodlar tətbiq olunur:

Metod	Təsvir	Əlaqəli təlim nəticələri
Mühazirə	Əyani vəsaitlər (PPT, sxem, video) ilə nəzəri materialın izahı	1–15 (baza bilik)
Qrup müzakirəsi	Klinik situasiyaların müzakirəsi, sual-cavab	3, 7, 8
Klinik təhlil aparma	Doğuş patologiyası, qısırlıq, mastit hallarının təhlili	3, 4, 7, 8, 9, 15
Praktiki/klinik tapşırıq	Texnika izahı, sxem üzərində iş, video-analiz	2, 5, 6
Fərdi prezentasiya	Seçilmiş mövzu üzrə 10–15 dəq. təqdimat	1–15
Formativ sorğu / sual-cavab	Hər dərsin əvvəlində əvvəlki mövzunun yoxlanması	2-15

7. Qiymətləndirmə

Komponent	Tarix / müddət	Faiz (%)	Ölçdüüyü bacarıqlar / LO
Fəallıq (aktivlik)	Semestr ərzində	10	Sual-cavab, müzakirə,
Quiz 1 və Quiz 2	7-ci və 15-ci həftə ətrafı	10	Nəzəri bilik və tətbiq (1–8, 9-15)
Fərdi prezentasiya	Semestr ərzində (mövzular elan olunacaq)	5	Təhlil, təqdimat, integrasiya bacarığı
Davamiyyət	Semestr ərzində	5	25%-dən artıq buraxılması – imtahana buraxılmama ilə nəticələnir
Aralıq imtahanı	7–8-ci həftə (6–7-ci həftələrdən sonra)	30	1–7-ci həftə mövzuları (LO 1–6)
Final imtahanı	15-ci həftədən sonra	40	8–15-ci həftəni əhatə edən mövzular
YEKUN		100	

8. Tədris qaydaları

8.1. Dərsin təşkili

Hər dərsin əvvəlində fənnin predmeti, məqsədi və əsas anlayışları üzrə qısa ümumi məlumat verilir. Yeni mövzular əyani vəsaitlər (PowerPoint, video, sxem) vasitəsilə izah olunur. Hər dərsdə əvvəlki mövzunun mənimsənilmə səviyyəsi şifahi və/və ya yazılı sorğu ilə yoxlanılır (fəallıq balına təsir edir). Semestr ərzində iki quiz keçirilir. Hər tələbə semestr ərzində fərdi mövzuda 10–15 dəqiqəlik prezentasiya hazırlayıb təqdim etməlidir (mövzular və qiymətləndirmə meyarları dərsin əvvəlində elan olunacaq).

8.2. Davamiyyət

Bütün mühazirə və praktik dərslərdə iştirak məcburidir. Üzrlü səbəbdən (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) dərs buraxan tələbə 3 iş günü ərzində fakültə dekanlığına rəsmi sənəd təqdim etməlidir. Semestr ərzində dərslərin 25%-dən artıq hissəsini buraxan tələbə imtahana buraxılmır. Elektron sistemdə davamiyyət hər dərsdən sonra qeyd olunur.

8.3. Gecikmə

Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə “qaib” yazılır, lakin tələbə dərsə buraxılır. Sistemə gecikmələr fəallıq balına mənfi təsir göstərir.

8.4. Quizlər

Quizlərdə iştirak etməyən tələbə yalnız üzrlü səbəb olduqda və dekanlığın icazəsi ilə növbəti həftə ərzində işi yaza bilər. Üzrsüz səbəbdən iştirak etməyənlər 0 bal alır.

8.5. İmtahanlar

Aralıq və final imtahanlarının mövzuları imtahandan ən azı 7 gün əvvəl tələbələrə elan olunur. İmtahanda iştirak yalnız dekanlığın rəsmi icazəsi ilə mümkündür. İmtahanlar kumulyativ xarakter daşıyır. Final imtahanda sualların əksəriyyəti aralıq imtahandan sonra keçilmiş materiallara əsaslanır.

8.6. Akademik dürüstlük

Köçürmə, köçürməyə cəhd, imtahanın gedişini pozmaq, mobil telefon və ya digər elektron cihazlardan icazəsiz istifadə hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur və “0” qiymət yazılır. Təkrar pozuntu hallarında daha sərt intizam tədbirləri görülmə bilər. Plagiat və akademik saxtakarlıq universitetin müvafiq qaydalarına uyğun qiymətləndirilir.

8.7. Dərs zamanı davranış

Mobil telefonların səsi söndürülməli və yalnız tədris məqsədilə istifadə olunmalıdır. İcazəsiz danışmaq, dərs prosesini pozan hərəkətlər və qeyri-etik davranış qəti qadağandır. Tələbə dərslə aktiv iştirak etməli, suallar verməli və müzakirələrə qoşulmalıdır.

8.8. Elektron sistem

Bütün tapşırıqlar, prezentasiyalar və yoxlama işləri universitetin elektron tədris sistemində yüklənəcək. Tələbə sistemə vaxtında daxil olmaq və materialları izləmək üçün məsuliyyət daşıyır. Sistemdə qeyd olunan davamiyyət, tapşırıq və imtahan nəticələri rəsmi hesab olunur.

9. Süni intellektdən (GSİ) istifadə qaydaları

Bu fənn üzrə Generativ Süni İntellekt (GSİ) alətlərindən istifadəyə qismən icazə verilir. Qaydalar Xəzər Universitetinin “Generativ Süni İntellektdən istifadə qaydaları” sənədinə uyğundur.

9.1. İcazə verilən hallar (köməkçi vasitə kimi):

- Məlumatların sistemləşdirilməsi və mövzunun strukturlaşdırılması;
- Fikirlərin müqayisəsi və müxtəlif yanaşmaların öyrənilməsi (yekun mühakimə tələbənin özünə aid olmalıdır);
- Yazı üslubunun yoxlanılması, qrammatik və orfoqrafik səhvlərin düzəldilməsi;
- İdeya formalaşdırılması və plan hazırlanması (yekun qərar tələbə tərəfindən verilməlidir);
- Öyrənmə məqsədilə sınaq testləri və anlayış izahları.

9.2. Qadağan olunan hallar:

- Tapşırıq, esse, prezentasiya və ya layihənin məzmununun bütövlükdə və ya əsas hissəsinin GSİ tərəfindən hazırlanması;
- Aralıq və final imtahanlarında, quizlərdə və auditoriya qiymətləndirmələrində GSİ istifadəsi;
- GSİ tərəfindən yaradılmış mətn, diaqnoz, müalicə planı və ya klinik təhlilin tələbənin öz işi kimi təqdim edilməsi;
- Mətn xarakterli sənəddə GSİ istifadəsi 25%-dən artıq olduqda (universitet qaydası).

9.3. Açıqlama tələbi:

GSİ-dən istifadə edildikdə tələbə işin sonunda və ya ədəbiyyat siyahısında açıq şəkildə bəyan etməlidir. Nümunə: “Bu işin hazırlanması zamanı yalnız strukturlaşdırma və dil redaktəsi mərhələsində AI alətindən istifadə olunmuşdur. Bütün ideyalar, klinik təhlil və nəticələr müəllif tərəfindən müstəqil formalaşdırılmışdır.”

9.4. Məsuliyyət:

GSİ tərəfindən yaradılan məlumatların düzgünlüyünü və etibarlılığını yoxlamaq tələbənin məsuliyyətindədir. Saxta istinad, uydurma mənbə və ya yoxlanılmamış klinik məlumatın təqdim edilməsi akademik dürüstlüyün pozulması hesab olunur və müvafiq sanksiyalar tətbiq edilir (xəbərdarlıq, işin yenidən təqdimi, balın azaldılması və ya sıfırlanması).

10. Həftələr üzrə mövzular və tapşırıqlar

Aralıq imtahanı semestrin 6–7-ci həftələrindən sonra keçirilir.

Həftə	Mövzu	Dərslik / səhifələr	Tapşırıq / hazırlıq
1	Fənnə giriş. Baytarlıq mamalığının qısa inkişaf tarixi, digər elmlərlə əlaqəsi	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 3–7	Mövzunu oxumaq; əsas terminləri qeyd etmək
2	Mamalıq fiziologiyası	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 14–32	Fizioloji dəyişiklikləri sxemləşdirmək
3	Dişi heyvanların cinsiyyət aparatının fiziologiyası, cinsiyyət tsikli	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 34–67	Cinsiyyət tsikli mərhələlərini cədvəl şəklində hazırlamaq
4	Erkək cinsiyyət aparatının anatomo-fizioloji xüsusiyyətləri	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 67–85	Anatomik strukturları təkrarlamaq
5	Süni mayalanma üsulları. Spermanın alınması, müayinəsi, saxlanması və qiymətləndirilməsi	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 84–91	Süni mayalanma mərhələlərini izah etmək (yazılı)
6	Boğazlığın fiziologiyası	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 91–121	Boğazlıq dövrlərini müqayisə etmək
7	Cinsiyyət orqanlarında baş verən dəyişikliklər. Boğaz heyvanların saxlanması. Quiz 1	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 120–128	Quiz 1- qiymətləndirmə
—	ARALIQ İMTAHANI (6–7-ci həftələrdən sonra)	1–7-ci həftə mövzularını əhatə etməli	Qiymətləndirmə
8	Boğazlığın və qısırlığın kliniki diaqnostika metodları	Nəsimov & Verdiyeva, 2023, səh. 128–142	Diaqnostik metodları cədvəl şəklində müqayisə etmək

9	Doğum aktı və onun mexanizmi	Nəsibov & Verdiyeva, 2023, səh. 143–159	Doğum mərhələlərini sxemləşdirmək
10	Doğum və doğumdan sonrakı dövr	Nəsibov & Verdiyeva, 2023, səh. 163–190	Doğuşdan sonrakı ağırlaşmaları siyahıya almaq
11	Mamalıq patologiyası və terapiyası. Boğaz heyvanların xəstəlikləri	Nəsibov & Verdiyeva, 2023, səh. 190–197	Klinik case: boğaz heyvan xəstəliklərinin təhlili
12	Vaginanın düşməsi. Osteomalyasiya	Nəsibov & Verdiyeva, 2023, səh. 197–204	Patologiyaların fərqləndirilməsi (yazılı)
13	Doğum patologiyaları	Nəsibov & Verdiyeva, 2023, səh. 205–210	Doğum patologiyası case study
14	Abortların təsnifatı	Nəsibov & Verdiyeva, 2023, səh. 212–220	Abort növlərini təsnif etmək
15	Ciftin ləngiməsi. Quiz 2	Nəsibov & Verdiyeva, 2023, səh. 225–238	Quiz 2- qiymətləndirmə
—	FİNAL İMTAHANI	8–15 həftə mövzuları	Qiymətləndirmə

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcək.